

Л. В. Халезова

к. філос. н., Севастопольський інститут
банківської справи Української академії
банківської справи Національного
банку України, Севастополь

СПЕЦІАЛЬНІ КОМУНІКАТИВНІ НАВИЧКИ ЯК КЛЮЧ ДО УСПІХУ У КАР'ЄРІ ЕКОНОМІСТА-МІЖНАРОДНИКА

Анотація: у статті проаналізовано необхідність формування спеціальних комунікативних навичок, які згодом допоможуть в успішній бізнес-кар'єрі економіста-міжнародника в світлі необхідності формування понять про міжкультурну комунікацію.

Ключові слова: міжкультурна комунікація, стратегічне спілкування, спеціальні комунікативні навички.

Аннотация: в статье проанализирована необходимость формирования специальных коммуникативных навыков, которые впоследствии помогут в успешной бизнес-карьере экономиста-международника в свете необходимости формирования понятий о межкультурной коммуникации.

Ключевые слова: межкультурная коммуникация, стратегическое общение, специальные коммуникативные навыки.

Annotation: the article analyzes the need for specific communication skills forming that will later help in a successful business career of a student majoring in international economics because of the need to develop concepts of intercultural communication.

Key words: intercultural communication, strategic communication, special communicative skills.

Сучасні глобалізаційні процеси диктують свої правила гри на різних рівнях взаємодії людей: від соціального, до економічної та суспільно-політичного. Сьогодні у кожного індивіда є можливість розвиватися не тільки в межах своєї держави, а й за її межами. Світ сьогодні відкритий: використання мережі Інтернет, ЗМІ, міжнародні конференції та особисті знайомства, туристичні та ділові поїздки - всі ці фактори допомагають входити у світовий культурний простір. Нам залишається визнати, що цей простір перестав бути мультикультурним, він став плюрікультурним, що вже зазначено в програмі «The Common European Framework of Reference for Languages» [6].

Як вже зазначалося у статті «Формування понять про міжкультурну комунікацію як основа високої якості фундаментальної загальноосвітньої підготовки економістів-міжнародників» «основна роль у визначенні політики Ради Європи в сфері викладання іноземних мов відводиться концепції «плюрилінгвізму», що відрізняється від «мультилінгвізму» як арсеналу знань певної кількості мов. При цьому «плюрилінгвізм» розглядається в концепції «плюрикультурізму». Таким чином, навчання мови ставить перед викладачем завдання не тільки сформувати вміння й навички говоріння, письма, читання та аудіювання, а й сформувати поняття міжкультурної комунікації» [5, с. 101].

Проблеми англійської підготовки студентів технічних та економічних вищих навчальних закладів розглянуто в працях сучасних вчених та практиків – Т. Корж, Ю. Кузьменкової, Н. Фоміних [1,2,3,7]. Дослідники висвітлюють різні аспекти викладання іноземної мови – від комп'ютерних технологій у навчанні до формування конкурентоспроможної особистості майбутнього фахівця. Сьогодні проводиться безліч конференцій, присвячених формуванню іншомовної соціокультурної компетенції у студентів ВНЗ.

Як ніколи назріла необхідність визначити джерела взаємного нерозуміння представників різних культур, які говорять однією мовою, часто

не є рідною жодному з мовців. І не тільки визначити, але і, по можливості, нівелювати такі джерела за допомогою формування спеціальних комунікативних навичок, навчання студентів вмінню толерантно ставитися до різних проявів тієї чи іншої культури поведінки, ведення переговорів і звичайного спілкування.

Ю. Кузьменкова зазначає, що «співвіднесеність просторово-часової організації спілкування з дистанційованістю людей в суспільстві так само проявляється на рівні комунікативної поведінки. При цьому не слід забувати, що очевидні для кожної конкретної культури правила, що регулюють використання міжособистісного простору, яким її представники йдуть автоматично (не ставлячи під сумнів їх універсальність), такими не є. Таким чином, через розбіжність комфортної відстані спілкування представники різних культур ставляться один до одного з деякою часткою підозри» [3, с. 16].

Метою статті є проаналізувати необхідність формування спеціальних комунікативних навичок, які згодом допоможуть у бізнес-кар'єрі.

Севастопольський інститут банківської справи Української академії банківської справи Національного банку України готує фахівців для НБУ, тобто людей, від професіоналізму яких залежатиме імідж одного з найважливіших інститутів держави. І це накладає особливу відповідальність.

Крім загальних мовних навичок (засвоєння лексики, граматики, фонетики англійської мови), ми повинні сформувати у студентів так само і навички спеціальні (володіння специфічною лексикою, вміння проводити презентації, працювати з літературою, аудіо-відео матеріалами тощо). Звичайно ж не все залежить від викладача англійської мови. Успішний економіст повинен володіти крім якісної освіти ще й сильними особистісними, а так само і психо-фізичними якостями - хтось із наших студентів віддасть перевагу аналітичній роботі в офісі з документами, хтось вибере роботу зі зв'язків з громадськістю або буде виконувати представницькі функції.

У будь-якому випадку, контактуючи з представниками інших країн, наші випускники повинні мати уявлення про міжкультурну комунікацію і вміти відповісти на запитання: У чому причина конфліктів? Що необхідно для якісного діалогу між розмовляючими на одній мові? На різних мовах? Чи є формальна сторона діалогу інформативною? Що необхідно для маніпулятивної комунікації? Як підтримати безконфліктну атмосферу бесіди? Тобто під спеціальними комунікативними навичками ми розуміємо навчання стратегіям мовного спілкування.

Робота в інтернаціональному середовищі дає новий погляд на світ, вчить гнучкості і терпінню. Випускникам спеціальності «Міжнародна економіка», за умови, що вони будуть перспективними працівниками, доведеться працювати в підрозділах компанії в різних частинах світу. По міри того, як менеджер просувається по кар'єрних сходах, у нього зростає потреба краще розуміти, як влаштований бізнес на глобальному рівні, яку роль грає штаб-квартира, як функціонують інші ринки.

Студентам, що закінчили Севастопольський інститут банківської справи Української академії банківської справи Національного банку України, доведеться починати свою кар'єру в регіоні, який є неоднорідним, як у мовному (мови країн Чорноморського басейну), так і в культурному (слов'янський світ, західноєвропейський світ, азіатський світ) і в релігійному (християни - мусульмани) плані, не кажучи вже про європейський та глобальний рівні. Як відзначають сучасні українські філософи (В. Табачковській, М. Булатов, Н. Хамітов) «при першому наближенні під європейською ментальністю можна зрозуміти процес комунікації християнських культур... слов'янський світ є надто не проявленим у Європі, а ще він є надто неоднорідним» [4, с. 409-410]. Випускникам доведеться побувати в багатьох країнах, вивчити особливості різних ринків, на яких буде присутня їхня компанія, і, звичайно, познайомитися з величезною кількістю людей. Зрозуміло, що сучасний фахівець повинен володіти знаннями у

багатьох суміжних сферах і науках, при цьому гідно представляти свою культуру, не принижуючи культуру співрозмовника чи колеги.

Звичайно ж, у будь-якій міжнародній компанії, діють єдині принципи корпоративної культури в усіх офісах: повага до особистості, рівність можливостей, справедливі умови праці та найму. У цьому сенсі у співробітників компанії приблизно однакові очікування щодо норм і правил. Але не варто забувати і про нюанси. Багато було написано і сказано про норми і правила етикету в різних країнах, у цій статті зробимо акцент на нюанси спілкування англійською мовою, як мовою міжнародною, але при цьому несущу тягар британського відношення до просторово-тимчасового розуміння реальності. За твердженням Ю. Кузьменкової «будь-яке порушення часових зон (запізнення або несвоєчасно здані документи, тривалий візит або розмова, втручання в бесіду сторонніх, незапланована зміна намічених термінів) викликає наслідки, подібні до порушення зон просторових, і розцінюються як замах на вільний час, що рівноцінно втручанням на особисту територію. Прагнення до дотримання суспільно визнаних тимчасових рамок і суворе розмежування їх тривалості відображають властиве британцям і американцям сприйняття часу (і простору) як свого роду власності» [3, с. 16]. На мовному рівні діють ті ж самі закони. Статусне дистанціювання обумовлено прийнятій в конкретній культурі ієрархії гендерних, вікових та статусних відносин. Можна відзначити пряму залежність розмірів просторових зон від розподілу статусних ролей: «вертикальна» міжособистісна взаємодія (начальник - підлеглий, старший - молодший) передбачає більш велику дистанцію між співрозмовниками, ніж «горизонтальна». Відповідно в ієрархічній українській / російській культурі спостерігається велика дистанція по «вертикалі», і авторитарна поведінка осіб, наділених владою, допускає вільне використання директивних висловлювань, пряме спонукання є нормою, а вибір засобів вираження імперативу в значній мірі обумовлений соціальним становищем учасників комунікації. «Чистий» імператив нерідко є просто

образливим для англомовного співрозмовника, що рівноцінно безпосередньому замаху на свободу його дій [3, с. 19].

Як вже зазначалося «підвищена увага до формального боку спілкування затьмарює більш істотну - інформативну. У практиці спілкування такі регулярні розбіжності семантичного та прагматичного значень призводять до протиріччя між тим, що говориться, й тим, що мається на увазі. У дискурсивному полі підготовки англомовних фахівців, особливо економістів, знання про стратегічне спілкування життєво необхідне, оскільки дозволить уникнути багатьох проблем у спілкуванні, веденні переговорів та єдиному розумінні дійсності» [5, с. 104].

Тобто, поряд з навчанням граматики, лексики і фонетики, нам необхідно навчати і комунікативним стратегіям як «сукупності мовних засобів і мовних прийомів для досягнення наміченої мети спілкування» [3, с. 19]. До макростратегій відносять стратегії маневрування та реагування, кожна з яких у свою чергу складається із стратегій дистанціювання, натяку, ухилення, а так само підтримки співрозмовника і підтримки контакту. Кожна з цих стратегій має своє граматичне вираження. Для закріплення навичок необхідно проводити тренінги з «cross-communications skills», які навчають студентів, як краще адаптуватися в іншій країні.

Навчаючи сучасне покоління професійному володінню англійською мовою, слід брати до уваги їх іноді слабку загальноосвітню підготовку, коли викладач змушений «заражати» студентів не тільки своїм предметом, а й суміжними, зацікавлювати їх політичними, соціологічними, математичними, психологічними проблемами сьогодення, щоб англійська мова стала для них ще одним засобом самовираження, спілкування та наукового дослідження. Тому при формуванні програм уже недостатньо звертати увагу виключно на термінологічність професійного середовища, частотність вживання лексичних одиниць і словосполучень, тематичність і стереотипність текстів, лексичну актуальність, інформативність, змістовну завершеність.

У комунікативну складову курсу підготовки економістів-міжнародників крім формування і розвитку таких елементів професійно-орієнтованої діяльності випускника як практична робота з підтримання контактів з іноземними партнерами в усній і письмовій формі, інформаційно-аналітична робота з різними джерелами інформації іноземною мовою (преса, радіо, телебачення, документація, спеціальна та довідкова література), перекладацька робота в усній та письмовій формі (переклад документів і статей професійного характеру) слід закласти і соціокультурний аспект. Тому що, за твердженням сучасних філософів лише етика відповідальності – не тільки в соціо-культурному, але й екологічному плані, як відповідальності за долю буття – може бути адекватною відповіддю на виклики доби. Ця етика, принципово комунікативно зорієнтована, є етикою суспільного дискурсу. Її визначальні принципи і норми постають не зовнішніми (а отже, не обов'язковими до виконання) для людини. Вони завжди ретельно випрацьовуються через аргументоване, рефлексивне обговорення найвагоміших соціокультурних проблем вільними, компетентними суверенними громадянами. І, відповідно, їх реалізація є результатом такого інтерсуб'єктивного, взаємоузгодженого волевиявлення. Саме таке добровільне (але водночас і критично раціональне) волевиявлення громадян демократичного суспільства є найвагомішою засадою принципово відповідальної і прогнозованої поведінки особистості.

Список літератури:

1. Корж Т. М. Критерії оцінювання рівня сформованості навичок та вмінь анотування в студентів немовних вищих навчальних закладів / Т. М. Корж // Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології. Сумський державний педагогічний університет ім. А.С.Макаренка. – 2010.– Випуск 3 (5). – С. 375-381.

2. Корж Т. М. Использование информационно-компьютерных технологий в самостоятельной работе студентов по иностранному языку» / Т.М. Корж // Матеріали VI Міжнародної науково-практичної конференції: Сучасні підходи та інноваційні тенденції у викладанні іноземних мов, 25-26 лютого 2011р. – К.: НТУУ «КПІ». – С.86-87.
3. Кузьменкова Ю. Б. Материалы курса «Стратегии речевого поведения в англоязычной среде». Лекции 1 – 4 / Кузьменкова Ю. Б. // М. : Педагогический университет «Первое сентября», 2006. – 48 с.
4. Філософія. Світ людини. Курс лекцій : Навч.посібник / В. Г. Табачковський, М. О. Булатов, Н. В. Хамітов та ін. – К. : Либідь, 2003. – 433 с.
5. Халезова Л. В. Формування понять про міжкультурну комунікацію як основа високої якості фундаментальної загальноосвітньої підготовки економістів-міжнародників / Л. В. Халезова // Нова педагогічна думка. – 2012. – Випуск 1. – С. 101-104.
6. The Common European Framework of Reference for Languages // [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ст. : http://www.coe.int/t/dg4/linguistic/cadre_en.asp.
7. Fominykh N. Using ICT in Teaching and Studying English / N.Fominykh // [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ст. : <http://shvidko172.narod2.ru/>.

Халезова, Л.В. Спеціальні комунікативні навички як ключ до успіху у кар'єрі економіста-міжнародника [текст] / Л.В. Халезова // Наукові записки [Національного університету "Острозька академія"]. Сер. : Філологічна. - 2012. – Вип. 23. – С. 294–296.